

Lausunto rahankeräyslain muuttamisesta

Yleistä

Verkkoympäristössä kaikki kommunikaatio helpottunut. Tämä mahdollistaisi myös kansalaislähtöisen joustavan taloudellisten resurssien hyödyntämisen ilman raskasta byrokratiaa tai turhia hallintomenettelyjä. Valitettavasti nykyinen, vielä rahankeräyslipasmaailmassa elävä rahankeräyslaki ei tähän todellakaan taivu ja ymmärrettävästi Poliisihallitus ei halua antaa pois omaa kontrollivaltaansa. Muutos kuitenkin tarvittaisiin ja se tarvittaisiin nyt!

1. Esityksen esittämät muutokset - kenelle lupa voidaan myöntää

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon sekä suomalaisten yliopistojen rahankeräysoikeuden lisääminen rahankeräyslakiin on kannatettavaa ja selventää vallitsevaa tilannetta erityisesti yliopistojen osalta. Samassa yhteydessä pitää kuitenkin tarkistaa myös muiden uskonnollisten yhteisöjen asemaa. Lakiesityksessä ei edelleenkään tarkenneta, voidaanko uskonnollinen toiminta rinnastaa yleishyödylliseen toimintaan rahankeräyslupan myöntämisen perusteena. *Tästä tarvitaan selkeä linjaus.*

Lisäksi edellytys toiminnan vakiintuneisuudesta estää rahankeräämisen vakiintumattoman kansalaistoiminnan rahoittamiseksi, joka kuitenkin luonteeltaan voi olla yleishyödyllistä. Keräystarpeita syntyy nykyään nopeasti ja olisi hyödyllistä, että toiminta saataisiin käyntiin ihmisten mielenkiinnon ollessa vielä olemassa. Nykyinen, helposti yli puolentoista vuoden viive, on tässä täysin ylimitoitettu.

2. Tiedottaminen

Lakiesityksessä ei ehdoteta muutosta nykyistä avoimempaan tiedottamiseen rahankeräyshankkeista ja niille myönnettyistä luvista. Olisi perusteltua, että lahjoittajat saisivat kootusti tiedon sekä luvan saaneista rahankeräyshankkeista että rahojen käyttökohteista. Koska rahankeräyslaissa ei säädetä keräysvarojen käytöstä hallintokustannuksiin, vaan se on jätetty oikeuskäytännön varaan, tulisi lahjoittajalla olla mahdollisuus tarkastaa, miten suuri osuus lahjoitetuista varoista päättyy varsinaiseen tarkoitukseensa. Tätä tarkoitusta varten tulisi lakiesitykseen lisätä säännös julkisesta, keskitetystä rahankeräysrekisteristä.

3. Lupa vs. ilmoitusmenettely

Etukäteisvalvonta tekee monista yhteiskunnan jäsenten toivomista hankkeista hankalia toteuttaa, eikä moniin kansalaisten tärkeäksi kokemuksiin tarkoituksiin rahankeräyslupia edes myönnetä. Hyvä esimerkki tästä on se, että Kickstarterin kaltaisiin joukkorahoituspalveluihin ei suomalainen projektiryhmä voi turvautua kuin tuotemyynnin osalta, sillä muuten projektin rahoittamisen lahjoituksilla tulkitaan olevan vastikkeetonta rahankeräystä. Tämä loukkaa merkittävästi

tavalla kansalaisten oikeutta valita varojensa käyttökohteet. Myös suomalaiset projektiryhmät asetetaan näin altavastaajan asemaan suhteessa ulkomaisiin.

Lupamenettelyn peruste on suojella kansalaisia väärinkäyttöiltä. Huoli on aiheellinen, sillä yksittäisen kansalaisen voi olla vaikeaa valvoa lahjoitusvarojensa käyttöä. Samalla tämä kansalaisia suojelemaan tarkoitettu koneisto kuitenkin kääntyy tarkoitustaan vastaan merkittävästi vaikeuttaen monien yhteiskunnallisesti ja yksilöllisesti merkittävien tavoitteiden toteutumista. Viranomaisten suorittamaa etukäteisvalvontaa tehokkaampi ja yksilönvapautta kunnioittava ratkaisu olisi ilmoitusmenettely terästettynä jälkikäteisvalvonnalla epäselvissä tapauksissa.

Suomalaiset rahankeräykset ja esimerkiksi Wikipedian ja Linux-käyttäjärjestelmän kaltaiset projektit ovat osoitus joukkojen voimasta. Samaa voimavaraa voidaan käyttää myös joukkorahoitusprojekteissa. Ilmoitusjärjestelmän yhteyteen on mahdollista rakentaa järjestelmä, jossa kansalaiset pääsevät tarkkailemaan voimassa olevia rahankeräyksiä, etsimään lisätietoja keräyksistä ja raportoimaan mahdollisia väärinkäytöksiä.

4. Yleishyödyllisyyskriteeri - kuka voisi tehdä ilmoituksen ja mihin tarkoituksiin?

Uusien yritysten perustaminen jos mikä on yleishyödyllistä, sillä se tuo Suomeen työpaikkoja ja parantaa taloutta. Tämän hetkisen lain nojalla yrityksen perustaminen ilman omaa pääomaa on kuitenkin erittäin hankalaa. Toinen nykyisen rahankeräyslain aiheuttamista ongelmista on esimerkiksi Wikipedian ja muiden kuluttajien tuottamaa sisältöä hyödyntävien yritysten toiminta. Tällä hetkellä suomenkielisen Wikipedian toimintaan ei voida kerätä Suomessa rahaa, vaan toiminta rahoitetaan lähinnä Yhdysvalloissa kerättyjen varojen turvin. Kuitenkin sivustoa käytetään Suomessa laajasti opiskelussa ja yleisessä tiedonhaussa. Yleishyödyllisyys onkin hankala kriteeri arvioitavaksi rahankeräysluvan saamista varten, kun yleishyödyllisyyttä ei laissa tarkasti määritellä. Rahankeräyksen toimeenpanopaikan poliisilaitos päättää tällä hetkellä keräyksen yleishyödyllisyydestä, mutta onko sillä oikeutta siihen, kun yhteisiä suuntaviivoja ei ole, ja jokainen käsittää yleishyödyllisyyden varmasti hieman eri tavoin?

Lain määritelmää yleishyödyllisyydestä tuleekin *poistaa*. Lain nykyisessä muutosesityksessä ollaan poistamassa vaatimusta keräysluvan saavan yrityksen yksinomaisesta yleishyödyllisyydestä, mikä on tarpeen, jotta laista saadaan joustavampi. Tässä tulee mennä vielä pidemmälle, siihen suuntaan, että rahaa saisi kerätä myös yritysten toimintaan ja perustamiseen tai vaikka elokuvan rahoittamiseen. Tällöin vastuu rahan käytöstä ja hyödyllisyyden määrittämisestä siirtyy yksilölle, joka voi valita, mihin haluaa rahojaan käytettävän. Luvan voisi saada näin edellä mainitulla ilmoitusperiaatteella, kun esittää samalla rahankäyttösuunnitelman, joka on julkisesti saatavilla myös keräykseen osallistuville samoin kuin keräyksen jälkeen kirjanpito kerättyjen varojen määrästä ja käytöstä. Jos todettaisiin, että suunnitelma ei vastaa toteutunutta

kirjanpitoa, tai keräys epäonnistuisi, olisi yritys velvollinen palauttamaan rahat takaisin lahjoittajille.

5. Muita kommentteja

Lakiesityksessä ei oteta kantaa pienehköihin rahankeräyshankkeisiin, joiden osalta nykyisen rahankeräyslain edellyttämä lupaprosessi on kohtuuttoman raskas suhteessa kerättyihin varoihin. Tällaisten pienimuotoisten ja organisaatorakenteeltaan kevyiden toimintojen rahoittamiseksi olisi järkevää, että laki sisältäisi näitä koskevan nykyistä laajemman poikkeuksen luvanvaraisuudesta. Resurssien säästämiseksi edellä mainituissa tapauksissa riittäisi ratkaisuksi tässä ehdotuksessa mainittu ilmoitusvelvollisuus rahankeräyksestä, jota valvottaisiin vastaavasti - tai todellisuudessa todennäköisesti paremmin - kuin luvanvaraisiakin rahankeräyshankkeita.

Myös esitys rahankeräyksen toimeenpanoajan pidentämisestä nykyisestä kahden vuoden määräajasta viiden vuoden mittaiseksi on erittäin kannatettava muutos ja vähentää osaltaan viranomaistyöhön vaadittavia resursseja. Luonteeltaan jatkuvan toiminnan osalta olisi perusteltua, että rahankeräyslupia voitaisiin myöntää myös toistaiseksi voimassaolevina. Tällaista toimintaa on esimerkiksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon diakoniatyö, jonka toiminta on hyvin vakiintunutta ja jatkuvaa.

Mikäli Suomessa siirryttäisiin tämän ehdotuksen mukaisesti ilmoitusmenettelyyn, yksi ilmoitusmuoto voisi olla vastaava toistaiseksi voimassa oleva keräys.

Tämä lausunto on valmistelu opiskelijoiden harjoitustyönä Aalto-yliopiston kurssilla "Faktat ja tietoyhteisuntaviestintä sl 2013."